

PPWR tulee – elintarvikeyritys, oletko valmis?

28.10.2024

EU:n uusi pakkaus- ja pakkausjäteasetus (PPWR) tuo merkittäviä muutoksia elintarvikealan yritysten pakkauskäytäntöihin. Asetuksen kolme tärkeintä tavoitetta on pakkausjätteen vähentäminen, kierrätysmuovin käytön lisääminen ja uudelleenkäytettävien pakkausten edistäminen. Nyt on aika valmistautua, sillä muutokset tulevat vaikuttamaan kaikkiin elintarvikealan yrityksiin.

Jätteen määrän vähentäminen on osa Euroopan vihreän kehityksen (Green Deal) tavoitteita, sillä pakkausjätteen määrä on ollut EU:ssa kasvussa viimeisen kymmenen vuoden aikana ja nyt asiaan on päätetty puuttua laatimalla uusi pakkausjäteasetus. SeAMKissa seurataan tiiviisti tämän EU:n uuden pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen eli Packaging and Packaging Waste Directive (PPWR) etenemistä ja sen vaikutuksia erityisesti Etelä-Pohjanmaalla toimiviin elintarvikealan yrityksiin.

Asetuksen tavoitteena on vähentää pakkausjätettä ja luonnonvarojen kulutusta sekä edistää pakkausten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään mm. tarpeettoman pakkaamisen rajoittamista, uudelleenkäytettävien pakkausratkaisujen edistämistä ja pakollisia vähimmäistavoitteita kierrätysmuovin käytölle. Tämän lisäksi kaikkien pakkausten tulisi olla kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä.

Asetuksen tavoitteena on pakkausjätteen vähentäminen (kuva: Pixabay).

PPWR-asetuksella on jonkinlainen vaikutus kaiken kokoisiin elintarvikeyrityksiin. Lisäksi yritykset ovat itse vastuussa asetusten tuntemisesta ja niiden noudattamisesta. PPWR tulee sovellettavaksi arviolta kesällä 2026, joten nyt on hyvä hetki alkaa tutustua asiaan. Tästä syystä, syyskuussa 2024 pyysimme Elintarviketeollisuusliiton vastuullisuusjohtaja Satumaija Levónia kertomaan uusimmat kuulumiset asetuksen etenemisestä ja vaikutuksista etenkin elintarvikeyrityksiin.

Tähän artikkeliin on koottu Satumaijan esiin nostamat keskeisimmät asiat, jotka jokaisen yrittäjän tulisi tietää asetuksesta tässä vaiheessa. Lopullinen asetus odottaa vielä EU-parlamentin ja ministerineuvoston lopullista hyväksyntää, joka tapahtunee loka-marraskuussa 2024. Tämä tulee muistaa tätä artikkelia lukiessa, vaikka muutokset asetuksen sisältöön enää tässä vaiheessa ovat hyvin epätodennäköisiä.

Pakkausjätteen määrän vähennetään rajoituksin ja uudelleenkäytön avulla

Jokaisen jäsenvaltion tulee laatia pakkausjätteen määrän ja roskaantumisen vähentämissuunnitelma. Siten myös Suomi tekee oman maakohtaisen suunnitelmansa sekä noudattaa yhteiseksi sovittuja tavoitteita. Yksi PPWR:n yhteisistä päätavoitteista on vähentää pakkausjätettä asteittain vuoden 2018 lähtötilanteesta (173 kg); vuonna 2030 pakkausjätteen vähentämistavoite on 5 % vähemmän, 2035 10 % vähemmän ja vuoteen 2040 mennessä 15 % vähemmän. Käytännön keinoja vähentää pakkausjätettä, on rajoittaa mm. kuluttajan käyttämien kertakäyttöisten pakkausten käyttöä, esimerkiksi rajaamalla muovisten kantokassien kulutuksen määrää 40 kappaleeseen henkeä kohden heti vuonna 2025. Myös erittäin kevyiden muovikassien eli niin sanottujen hedelmäpussien käyttöä rajataan.

Vuodesta 2030 alkaen tietyt pakkaustyypit, kuten kertakäyttöiset muoviset virvoitusjuomien ryhmäpakkausten kuristekalvot sekä alle 1,5 kilon kertakäyttöiset hedelmien ja vihannesten muovipakkaukset kielletään tietyin poikkeuksin. Myös ravitsemisliikkeistä poistuvat esimerkiksi pienet ketsuppipakkaukset ja hotelleista minikokoiset kertakäyttöiset kosmetiikkapakkaukset. Nämä ovat vain yksittäisiä esimerkkejä siitä, miten PPWR tulee koskettamaan laajasti ruokaan liitännäisiä aloja.

Uudelleenkäytettävien pakkausten rooli kasvaa tulevaisuudessa

Uudelleenkäyttötavoitteet koskevat etenkin kuljetuspakkauksia eli elintarvikeyritystenkin käyttämiä kuormalavoja, muovilaatikoita, pakkausalustoja, sankoja, tynnyreitä ja kanistereita sekä lavahuppuja ja lavojen tukemiseen käytettäviä muovikalvoja tai kuristekalvoja. Näiden uudelleenkäytettävyys tiukkenee portaittain; EU-alueella käytettävistä kuljetuspakkauksista 40 % tulee olla uudelleenkäytettäviä vuoteen 2030 mennessä ja vuonna 2040 tavoite on 70 %. Yrityksen eri toimipaikkojen välillä tai toiselle yritykselle Suomen sisällä liikkuvat kuljetuspakkaukset tulisi olla 100 % uudelleenkäytettäviä vuonna 2030. Tähän kohtaan on odotettavissa täsmennyksiä, sillä 100 % uudelleenkäytettävyys on käytännössä mahdotonta saavuttaa. Velvoitteet koskevat myös etämyyntiä. Huomionarvoista on, että uudelleenkäyttötavoitteet eivät koske mm. joustavasta materiaalista valmistettuja elintarvikekontaktipakkauksia tai kartonkilaatikoita eli kartonki nähdään hyvänä materiaalivaihtoehtona kuljetuspakkauksissa muovin sijasta.

Uudelleenkäyttötavoitteista iso kokonaisuus koskee alkoholittomia ja alkoholijuomia, millä luultavasti on vaikutuksia suomalaiseen juomateollisuuteen ja pullopanttijärjestelmään mm. uudelleenkäytettävien juomapakkausten mukanaan tuomien investointivaatimusten muodossa. Uudelleenkäytettävä juomapakkaus tarkoittaa sitä, että pakkaus kiertää alkuperäisenä, esim. pullona puhdistettavaksi, uudelleentäytettäväksi ja siitä taas uudelleen myyntiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi pullojen pesemistä ennen niiden uudelleentäyttämistä ja pesun pitäisi tapahtua valmistajan tiloissa.

Kauppojen eli lopullisen jakelijan tehtävänä on varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että juomien kuluttajapakkauksista 10 % on uudelleenkäytettäviä. Uudelleenkäyttötavoitteista on rajattu pois helposti pilaantuvat juomat, maito, maitotuotteet ja vastaavat kasvisperäiset tuotteet, viinit, viinituotteet ja väkevät alkoholijuomat.

Juomapakkausten uudelleenkäytettävyys tulee vaikuttamaan käytettävään materiaaliin (kuva: Pixabay).

Huomionarvoista on se, että mikroyritykset eli alle 10 henkeä työllistävät sekä alle 1000 kg pakkauksia vuodessa markkinoille saattavat toimijat vapautetaan alkoholillisten ja alkoholittomien juomien kuluttajapakkausten sekä kuljetuspakkausten uudelleenkäyttötavoitteista. Myös jäsenmaat voivat sallia poikkeuksia yrityksille uudelleenkäyttötavoitteista viiden vuoden määräajaksi kerrallaan tietyin ehdoin.

Myös pakkausten uudelleentäyttö kuuluu PPWR-asetuksen piiriin; kaupan eli jakelijan on pyrittävä varaamaan yli 400 m2 myyntipinta-alasta 10 % elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden uudelleentäyttöpisteille vuodesta 2030 alkaen. Tällöin kuluttajat voivat käydä ostamassa tiettyjä tuotteita omiin, soveltuvaksi katsottaviin astioihin. Tuotteen pakkaaminen tapahtuisi siis myymälän sisällä eikä ole enää tuotteen valmistajan vastuulla. Merkittävä muutos tässä tulee olemaan se, että hygieniaan ja elintarviketurvallisuuteen liittyvät asiat siirtyvät pakkausten uudelleentäytön myötä kuluttajan omalle vastuulle.

Kierrätystä edistetään tehostamalla palautusjärjestelmää

PPWR-asetuksen mukaan kaikkien pakkausten on oltava kierrätettäviä tietyin kriteerein vuodesta 2030 alkaen. Siksi pakkausjätteelle on määritelty kierrätystavoitteet; 65 % vuoden 2025 loppuun mennessä ja 70 % vuoden 2030 loppuun mennessä syntyvästä pakkausjätteestä tulee kierrättää. Suomen muovipakkausten kierrätysaste on jäämässä vuoden 2025 ja 2030 asetetuista tavoitteista, joten meille ei ole luvassa helpotusta kierrätysastetavoitteisiin.

Elintarvikepakkauksen kierrätettävyys arvioidaan kierrätyskelpoisen materiaalin osuutena painosta ja kierrätettävyyden kriteerit ja laajamittaista kierrätystä koskevat vaatimukset koskevat kaikkia pakkausyksikköön liitettyjä osia. Hallinnollista työtä on luvassa lisää pakkauksiin ja pakkaussuunnitteluun liittyen, sillä pakkausten kierrätettävyyteen liittyvien vaatimusten noudattaminen on pakkauksia koskevissa teknisissä asiakirjoissa. Lisäksi Suomelle olisi tärkeää voida korvata kierrätetyn muovin vähimmäisvaatimuksia erityisesti biopohjaisella muovilla, joka PPWR:ssä tarkoittaa muovia, joka on valmistettu biologisista resursseista (biomassa, orgaaninen jäte tai sivutuotteet) riippumatta siitä, onko se biohajoavaa vai ei-biohajoavaa.

PPWR vaatii jäsenmaita kehittämään myös juomapakkausten pantti- ja palautusjärjestelmän, ellei maalla sellaista jo ole. Suomella on jo toimiva panttijärjestelmä, mutta siihen saattaa tulla lisäyksenä erityisesti kertakäyttöisiä lasisia juomapulloja ja kartonkisia juomapakkauksia varten luotu pantti- ja palautusjärjestelmä. Toisaalta jäsenvaltiot voidaan vapauttaa asetuksen mukaisesta panttijärjestelmästä mikäli ko. juomapakkausten tietyt keräysaste-ehdot täyttyvät. Suomen pantti- ja palautusjärjestelmä täyttää nämä vaatimukset toistaiseksi.

Uudet pakkausmerkinnät tuovat haasteita ja mahdollisuuksia

Kaikenkokoisia toimijoita tulee koskemaan elintarvikepakkausten kierrätystä ja lajittelua helpottavat merkinnät, jotka tulee lisätä pakkauksiin. Esimerkiksi tuottajavastuujärjestelmään kuuluvat pakkaukset on merkittävä QR-koodilla tai digitaalisella merkinnällä tulevaisuudessa sekä kaikissa pakkauksissa (pois lukien etämyynti ja panttijärjestelmä), tulee olla EU:n yhtenäistämä kuvasymboli eli piktogrammi kertomaan pakkauksen koostumuksesta ja helpottamaan kuluttajien tekemää lajittelua.

Uudelleenkäytettäviin pakkauksiin pitää lisätä merkintä uudelleenkäytettävyydestä ja lisätiedot mm. kierrätysjärjestelmästä QR-koodin avulla. Koodin avulla voidaan seurataan mm. uudelleenkäytettävien pakkausten kiertojen todellista määrää. Nämä asetukset tulevat voimaan portaittain, mutta niillä on suora vaikutus elintarvikepakkauksiin lisättäviin merkintöihin ja muille pakkausmerkinnöille tai informaatiolle (pakollinen ja vapaaehtoinen) jäljelle jäävään tilan määrään.

Tuotetietoja ja kierrätysohjeita voi merkitä QR-koodin tai 2D -koodin taakse (kuva: Pixabay).

Kierrätystavoitteeseen liittyen elintarvikeyritysten tulee myös varmistaa vuodesta 2030 lähtien, että niiden käyttämien pakkausten jokaisesta muoviosasta tietty vähimmäisprosenttiosuus on muovijätteestä peräisin olevaa kierrätettyä sisältöä. Kierrätysmuovin vähimmäisvaatimukset eivät koske mm. kompostoituvia pakkauksia, vaarallisten aineiden pakkauksia tai muoviosia, joiden osuus alle 5 % kokonaispainosta. Tästä voidaan poiketa elintarviketurvallisuutta koskeva tilanteessa eli jos esimerkiksi markkinoilla ei ole saatavilla elintarvikekontaktimateriaalilainsäädännön vaatimukset täyttävää kierrätysmuovia vielä vuonna 2030.

Asetuksessa on myös määritelty kielletyt ja huolta-aiheuttavat aineet. Esimerkiksi 18 kuukauden kuluttua PPWR-asetuksen voimaantulosta markkinoille ei saa laittaa PFAS-aineita yli tietyn raja-arvon sisältäviä elintarvikekontaktipakkauksia. Myös tämä vaatii vielä paljon tuotekehitystä nimenomaan elintarvikepakkausten osalta.

Oletko valmis muutoksiin?

PPWR-asetuksen voimaantulo ei ole pelkkä säädöksellinen muutos, vaan se haastaa yritykset ajattelemaan uudelleen koko pakkausprosessinsa – alkaen suunnittelusta ja materiaalivalinnoista aina kierrätysratkaisuihin saakka. Tämä voi tarkoittaa yrityksille uusien yhteistyömuotojen etsimistä pakkausmateriaalien toimittajien kanssa, tai jopa kokonaan uusien liiketoimintamallien kehittämistä, joissa uudelleenkäytettävyys on keskiössä.

Vaikka mikroyritykset saavat pieniä helpotuksia esimerkiksi kuljetuspakkausten uudelleenkäytettävyydestä, on kaikkien yritysten otettava PPWR-vaatimukset huomioon tulevaisuuden suunnittelussa. Uudelleenkäytettävät pakkaukset, kierrätysmuovin käyttö ja pakkausmerkintöjen muutokset koskettavat niin pieniä kuin suuria toimijoita.

Kun PPWR-asetus lopullisesti hyväksytään ja astuu voimaan, kaiken kokoisten yritysten on suositeltavaa tutustua siihen itse ja ottaa selvää, mitä se tuo tullessaan. Yritykset itse ovat kuitenkin lopulta itse vastuussa PPWR-asetuksen ja sen lukuisten eri artiklojen noudattamisesta, mutta SeAMK pyrkii tukemaan eteläpohjalaisia PK-elintarvikeyrityksiä muutoksiin sopeutumisessa ja niiden laajamittaisessa ymmärtämisessä.

Tämä artikkeli perustuu Satumaija Lévonin puheenvuoroon “Pakkaus- ja pakkausjäteasetusten muutokset elintarvikealan näkökulmasta” Vastuulliset pakkaukset ja muuttuva lainsäädäntö -koulutuksessa 24.9.2024 Seinäjoella. Tilaisuus järjestettiin osana SeAMKin koordinoimaa elintarviketeemaista VHH-hanketta.

Elina Huhta
Asiantuntija TKI
SeAMK

Jasmine Laitila
Asiantuntija TKI
SeAMK

Kirjoittajat toimivat eteläpohjalaisen ruokayrittäjyyden kehittäjinä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Kestävät ruokaratkaisut -painoalalla.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun koordinoimassa VHH – Vastuulliset ja vähähiiliset elintarvikkeet -hankkeessa mm. autetaan ja edistetään pienten eteläpohjalaisten elintarvikeyritysten valmiutta entistä vastuullisempaa ja vähähiilisempään elintarviketuotantoon ja tuotteiden kehittämiseen. Hanke on Euroopan unionin osarahoittama.